

Utredning

Handläggare
Per Asbrink, utredare
per.asbrink@gavle.se
Siv Nyberg, projektledare
siv.nyberg@gavle.se

Välfärd Gävle
Sektorsledning

Utredning. Insatser mot hemlöshet

Sammanfattning

Den senaste nationella hemlöshetskartläggningen (2023) visar att antalet hemlösa personer i Gävle kommun har minskat i jämförelse med kartläggningen 2017. Gruppen akut hemlösa utgör 11 % av målgruppen hemlösa i Gävle. Den största gruppen utgörs av personer i långsiktiga boendelösningar, vilka utgör 60 % av målgruppen. I jämförelse med R9 kommunerna har Gävle färre antal personer i hemlöshet.

I Gävle har antalet verkställda avhysningar minskat dom senaste åren, Gävle har färre vräkningar i jämförelse med R 9 kommunerna. Antalet barn som berörs av vräkning har minskat dom senaste tre åren och färre barn i Gävle berörs av vräkningar i jämförelse med R 9.

Ekonomiskt bistånd till hyresskulder enligt SoL (Socialtjänstlagen) har minskat med 40 % mellan 2020 och 2024.

Antalet övergångslägenheter har minskat över tid pga. omvandling av övergångsavtal samt reducerat antal gynnande beslut. Skuldkostnader på övergångslägenheter har minskat med 82 % mellan 2019 och 2024. Övergångslägenheterna bedöms att minska, framåt kommer arbetet att inriktas mot andra boendeinsatser såsom Bostad Först och försökslägenheter.

Den bristande genomströmningen på socialtjänstens stödboende är ett återkommande problem, många blir kvar på boendet pga. bostadslöshet. Externa placeringar riskerar att förlängas då det råder väntetid för att möjliggöra insatser på hemmaplan. Utvecklingen av jourlägenheter är delvis avhängigt av tillgången till utslussningsplatser på socialtjänstens stödboenden.

Tillsynsboendet (Stallgatan) är en behovsprövad högtoleransboende som vänder sig till personer med drogproblematik och samsjuklighet, boendet är ständigt fullbelagt. En översyn av Stallgatan har planerats, för att se över nuvarande utformning och inriktning.

Björkegrenska är ett akutboende i egen regi som beviljas i första hand till hemlösa barnfamiljer. Akutboendet har på senare tid erbjudit andra målgrupper plats på boendet.

Totala kostnader för socialtjänstens boenden i egen regi under 2025 är 41,4 mkr. Varav en hyreskostnad på 14,5 mkr.

För externa tjänsteköp i skyddade boenden för våldsutsatta noteras en genomsnittlig kostnad på 25 mkr per år för perioden 2022 – 2024. I jämförelse med 2024 noteras en viss

ökning av antalet personer i skyddade boenden under 2025.

Välfärd Gävle har sedan ett par år ett IOP avtal¹ med "Hela människan" att driva härbärg (RIA) för personer i hemlöshet. En kostnad för Välfärd Gävle på 5,3 mkr för 2025 (har utökats till 6,3 mkr för 2026).

I Gävle kommuns riktlinjer för bostadsförsörjning har ett mål (av 5) som mer specifikt berör social bostadspolitik i kommunen.

Socialtjänsten har överlag en god kunskap om olika målgruppers behov tack vare en systematisk uppföljning av de målgrupper som socialtjänsten möter.

Bedömningskriterier enligt Socialtjänstlagen om boendeinsatser, om den enskildes egna *ansvar* kontra den enskildes *rätt* till insatser för sina personliga behov (11 kap. SoL), är ett återkommande diskussionsämne i organisationen. Skilda synsätt som upplevs leda till otydligheter i organisationen rörande socialtjänstens yttersta ansvar.

Socialtjänsten anser att man idag besitter en bred variation och mångfald av boendeformer och boendeinsatser för socialt utsatta målgrupper. Huvudinriktningen bör vara att utveckla mer av stadigvarande boendelösningar i samverkan med bostadsmarknaden.

Det finns behov att utveckla stödpersonalens kompetens. Stödet mot den enskilde bör i högre grad inriktas mot ökad självständighet och delaktighet för den enskilde.

Det vräkningsförebyggande arbetet bör förstärkas, både inom socialtjänstens verksamhet och i samverkan med hyresvärdar.

Det föreligger behov av översyn av socialtjänstens boenden, rörande genomströmning och verksamhetens innehåll, såsom arbetssätt och metoder utifrån brukarnas skiftande behov.

En utveckling av Bostad Först kommer att kräva en utökning av socialtjänstens stöd till enskilda i boende (t.ex. stöd från vägledare). Ett strukturerat stöd kan även komma att underlätta för socialtjänsten att få tillgång till fler lägenheter från allmännyttan och dom privata hyresvärdarnas bostadsbestånd.

Frånvaron av övergripande styrning samt bristande implementering av kommunens riktlinjer och handlingsplaner för bostadsförsörjning bidrar till otydligheter rörande ansvar och befogenheter i kommunkoncernen. Kommunens riktlinjer bör i högre grad ta hänsyn till social hållbarhet, för våldsutsatta samt andra socialt utsatta grupper.

Utvecklingsområden:

- a) Översyn av socialtjänstens riktlinjer för boendeinsatser; målgruppsanpassning, barnperspektivet, boendeinsatser för våldsutsatta och stadigvarande boendelösningar.
- b) Utveckla det vräkningsförebyggande arbetet.
- c) Översyn av socialtjänstens stöd- och tillsynsboenden.
- d) Se över samverkan mellan kommun och region kring målgruppen samsjuka.
- e) Adressera brister i styrning och implementering av kommunens riktlinjer och handlingsplaner för bostadsförsörjning.

¹ Idéburet offentligt partnerskap

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Bakgrund	4
Syfte	4
Metod	4
Avgränsningar	4
Målgrupp	4
Definition målgrupper	4
Del 1. Nulägesbild	6
Kartläggning av hemlösheten 2023	6
Verkställda vräkningar	7
Socialtjänsten och hyresskulder	8
Socialtjänstens boendeinsatser	9
Lägenheter	10
Socialtjänstens boenden i egen regi	12
Externa tjänsteköp av boendeplatser i skyddat boende	13
Härbärge, idéburet offentligt partnerskap	14
Riktlinjer för bostadsförsörjning. Gävle kommun	14
Vems ansvar?	15
Del 2. Bedömning	17
Målgrupper som riskerar, eller befinner sig i hemlöshet	17
Intern och extern samverkan	18
Utveckling av bostadssociala insatser	19
Strategisk bostadsförsörjning. Gävle kommun	20
Sektorsledningen Välfärd Gävle– den bostadssociala inriktningen	21
Del 3. Slutsatser och utvecklingsområden	22
Slutsatser	22
Utvecklingsområden	22
Bilaga 1. Respondenter	24
Bilaga 2. Intervjumall	25

Bakgrund

Sektorsledning inom Valfärd Gävle har givit uppdrag till enheten för kvalitet och utredning att utreda socialtjänstens insatser mot hemlöshet.

Socialtjänstens arbete med boende för målgrupper som riskerar, eller befinner sig i hemlöshet, behöver utvecklas. Flera pågående arbeten behöver både samordnas internt samt med externa aktörer (inom förvaltning, koncern och i kommunen), för att ge bättre förutsättningar att möta målgruppen. Utredningen bör landa i ett antal konkreta förslag som bör analyseras vidare.

Syfte

Utredningen syftar till att utreda socialtjänstens biståndsinsatser, enligt Socialtjänstlagen, för målgrupper som riskerar, eller befinner sig i hemlöshet. Utredningen har sin utgångspunkt i nulägesanalys samt konkreta förslag som ska ligga till grund för vidare analys inom Valfärd Gävle.

Metod

Insamling och analys av verksamhets- och ekonomidata, nationella kartläggningar/mätningar, interna och externa publikationer samt intervjuer med verksamhetspersonal och externa aktörer.

Avgränsningar

Utredningen kommer inte att omfatta vissa målgrupper som socialtjänsten har lagstadgad skyldighet att ordna bostad för. Såsom boende för personer med särskild service (enligt 8 kap. 11 § SoL) och särskilt boende för äldre (8 kap. 4 § SoL) samt Familjehem, stödboende, HVB och vissa nyanlända. Kristinelundsgården kommer att avvecklas i slutet på 2025 och ingår inte i utredningen.

Målgrupp

Utredningen omfattar boendeinsatser för vuxna personer (över 21 år) som riskerar, eller befinner sig i hemlöshet.

Definition målgrupper

Utredningen kommer att omfatta hemlöshet utifrån Socialstyrelsen boendesituationer ².

- Kategori 1: Akut hemlöshet

Personer som är hänvisade till akutboende, härbärge, jourboende, skyddat boende, vandrarhem eller motsvarande. Samt personer som sover i offentliga lokaler eller på offentliga platser, utomhus eller i trappuppgångar, garage, källare, vindsutrymmen, tält, bilar eller motsvarande.

- Kategori 2: Institutionsvistelse och boende med stöd

² Socialstyrelsens kunskapsguide

Den här hemlöshetssituationen gäller institutionsvistelse och boende med stöd då personen ska lämna boendet inom tre månader utan att ha egen bostad ordnad inför flytten eller utskrivningen. Personer som antingen är intagna eller inskrivna på kriminalvårdsanstalt, bor i boende med stöd eller i inackorderingshem. Personer som på SiS-institution, hem för vård och boende, HVB, eller familjehem ingår i denna hemlöshetssituation. Ingår gör också personer som får heldygnsvård inom hälso- och sjukvården, inklusive de som vårdas enligt lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård, LRV, och lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård, LPT.

- Kategori 3: Långsiktiga boendelösningar via socialtjänsten

Personer som bor i långsiktiga boendelösningar med biståndsbeslut enligt socialtjänstlagen, SoL. Det gäller personer som bor i försökslägenhet, träningslägenhet, socialt kontrakt, kommunalt kontrakt, Bostad först eller motsvarande. Boendelösningar med hyresavtal eller kontrakt, ofta andrahandskontrakt, där boendet är förenat med tillsyn, särskilda villkor, regler och begränsad besittningsrätt.

- Kategori 4: Eget ordnat kortsiktigt boende

Personer som bor ofrivilligt, tillfälligt och kontraktslöst hos kompisar, bekanta, familj eller släktingar. Här ingår även personer som tillfälligt bor inneboende eller i andra hand hos en privatperson.

Del 1. Nulägesbild

Kartläggning av hemlösheten 2023. Socialstyrelsen³

Nationella kartläggningen omfattar personer i hemlöshet i behov av socialtjänsten. Målgrupperna kategoriseras utifrån Socialstyrelsens boendesituationer (se definition målgrupper).

Resultatet av kartläggningen 2023 visar att det nationellt är något färre personer i de mest akuta boendesituationer i jämförelse med kartläggningen 2017. Av de personer som befann sig i akut eller tillfällig hemlöshet var 68 % män och 32 % kvinnor. En av fyra har saknat egen bostad i minst fyra år. Psykisk ohälsa, beroende och låg eller ingen inkomst är de främsta faktorerna som bidrar till akut eller tillfällig hemlöshet.

I resultatet av Socialstyrelsen kartläggning av hemlösheten 2023 görs jämförelse mellan Gävle och R 9 kommunerna⁴ samt resultatet av kartläggningen 2017 (se tabell 1).

Tabell 1. Antal hemlösa personer. R 9 kommuner. 2023/2017. Kategori 1–4.

R9 kommuner	Kat.1	Kat.2	Kat.3	Kat.4	Totalt antal hemlösa 2023	Antal hemlösa per 1000 inv. 2023	Antal hemlösa per 1000 inv. 2017
Södertälje	40	68	293	44	446	44	68
Eskilstuna	5	5	271	16	306	28	21
Norrköping	117	45	213	96	471	33	58
Örebro	177	35	195	161	568	36	12
Västerås	96	64	201	53	414	26	41
Uppsala	96	64	595	116	871	36	40
Linköping	55	32	203	56	346	21	41
Jönköping	28	16	600	25	669	46	43
Gävle	42	45	237	69	393	38	73
Medelvärde R9	73	42	312	71	498	34	44

Kartläggningen visar att i Gävle var totalt 393 personer hemlösa 2023. Gävle har färre antalet hemlösa i jämförelse med genomsnittet för R 9 (498). Gävle har även färre personer än R 9 i långsiktiga boendelösningar via socialtjänsten (kat. 3), t.ex. övergångslägenheter (tabell 1).

I jämförelse 2017 och 2023 har antalet hemlösa i Gävle (per 1000 inv.) minskat med nära 50 %. Gävle och Linköping har haft den största minskningen av antalet hemlösa personer i jämförelse med övriga R9 kommuner. I Gävle utgör målgruppen i akut hemlöshet 11 % av den totala målgruppen hemlösa (se kategori 1). Den största gruppen i Gävle rör personer i långsiktiga boendelösningar (kat. 3), vilka utgör 60 % av målgruppen hemlösa (tabell 1).

³ Kartläggning av hemlösheten, (2024). Personer i hemlöshet i behov av socialtjänsten. Socialstyrelsen.

⁴ En jämförelsegrupp av nio större mellansvenska kommuner. Kolada.

Verkställda vräkningar. Kronofogden⁵

Kronofogdemyndigheten för löpande statistik om ansökta och verkställda vräkningar. Man för även statistik för hur många barn som berörs av vräkning. Nationellt har antalet personer som vräks, samt antalet berörda barn ökat sedan 2018.

Det är en högre andel män som blir vräkta. Nästan var femte som blir vräkt har funnits i kronofogdens register mindre än ett år och var tredje som blir vräkt har funnits i registret i tio år eller längre. Hyresskuld är den vanligaste orsaken till vräkning.

I kronofogdens statistik över verkställda vräkningar, mellan åren 2022 – 2024, görs nedan jämförelser mellan Gävle och R9 kommunerna.

Tabell 2. Verkställda avhysningar av kronofogdemyndigheten. Antal vuxna personer. R9. 2022 - 2024.

R9 kommuner	2022	2023	2024	Medel 2022 - 2024
Södertälje	45	47	69	54
Eskilstuna	77	87	87	84
Norrköping	43	59	89	64
Örebro	13	18	27	19
Västerås	31	45	66	47
Uppsala	52	74	53	60
Linköping	44	46	59	50
Jönköping	32	15	25	24
Gävle	43	39	32	38
Medelvärde R9	42	48	56	49

I Gävle har antalet verkställda avhysningar per år minskat under perioden 2022 – 2024, från 43 till 32 avhysningar. Under 2023 och 2024 har antalet avhysningar i Gävle legat under genomsnittet för R9. Totalt för perioden, 2022 – 2024, ligger Gävle (antal 38) under genomsnittet för antalet avhysningar per år jämfört R9 kommunerna (antal 49) (tabell 2).

I tabell 3 görs jämförelser mellan Gävle och R9 rörande kronofogdens statistik över hur många barn som berörs av verkställda avhysningar. Statistiken omfattar antal barn i permanent boende, växelvis boende samt umgängesbarn.

I Gävle har antalet barn som berörs av en verkställd vräkning per år minskat under perioden 2021 – 2024, och i jämförelse med R9 har Gävle färre barn som berörs. Totalt för perioden ligger Gävle (antal 8) under genomsnittet av antalet berörda barn av vräkning per år, i jämförelse med R9 (antal 16) (tabell 3).

⁵ [Statistik om vräkningar | Kronofogden](#)

Tabell 3. Barn berörda av verkställd avhysning. Barn i permanent boende, växelvis boende samt umgänges barn. Antal barn. R 9 kommuner. 2021 - 2024.

R9 kommuner	2021	2022	2023	2024	Medel 2021 - 2024
Södertälje	8	11	28	18	16
Eskilstuna	18	14	50	29	28
Norrköping	11	9	2	38	15
Örebro	8	0	5	0	3
Västerås	28	11	34	41	29
Uppsala	18	8	23	13	16
Linköping	17	22	20	28	22
Jönköping	1	4	10	10	6
Gävle	8	8	10	**	8
Medelvärde R9	13	10	20	20	16

**=sekretessmarkering, <5

Vräkningar där barn berörs kan få långtgående konsekvenser för barns trygghet, skolgång och hälsa. Barn som flyttar runt mellan tillfälliga boenden får sämre förutsättningar för att lyckas i skolan och att få ett socialt liv.

Kronofogden har sedan 2022 ett uppdrag från regeringen att stärka den lokala samverkan kring det vräkningsförebyggande arbetet. Det innebär att hyresvärden och kommunen arbetar tillsammans för att stötta hyresgästen att kunna bo kvar. Insatserna kan variera – från praktiskt stöd som avbetalningsplaner och budgetrådgivning till mer komplexa åtgärder i situationer där psykisk ohälsa eller missbruk spelar in. En av de mest avgörande förebyggande insatserna är att fastighetsägare och kommuner etablerar en dialog långt innan en vräkning ens är aktuell. Det är en tydlig framgångsfaktor som gör det möjligt att agera tidigt och effektivt. Erfarenheten visar att ju tidigare man får syn på att någon riskerar att bli vräkt, desto större är chanserna att tillsammans hitta lösningar och förhindra att det går så långt ⁶.

Socialtjänsten och hyresskulder

En enskild som inte själv kan tillgodose sina ekonomiska behov och inte heller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt att få ekonomiskt bistånd av socialnämnden för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sina *levnadskostnader i övrigt*. Den enskilde ska tillförsäkras skäliga levnadsförhållanden genom biståndet (12 kap. 1 § SoL).

Ekonomiskt bistånd för skulder beviljas generellt inte men ska övervägas om skulden leder till svåra sociala konsekvenser. Avgörande är om bistånd är nödvändigt för att tillförsäkra den enskilde skäliga levnadsförhållanden.

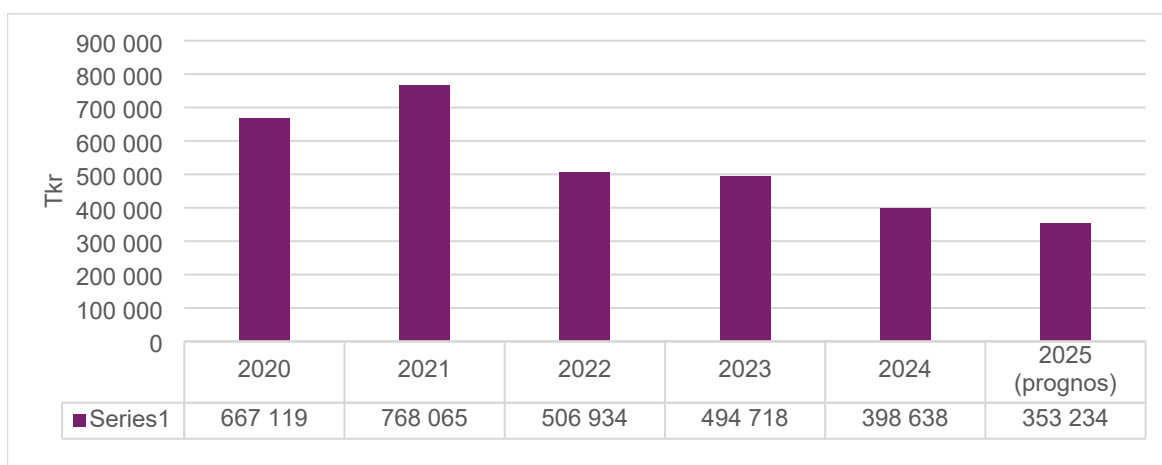
Vad gäller hyresskulder kan en förlust av bostad innebära betydande svårigheter. Hänsyn ska tas till minderåriga barn, familjemedlemmars hälsotillstånd, bostadens betydelse för den enskildes framtida möjligheter att försörja sig själv liksom tillgången på alternativa bostäder. I de fall hyresskulden gäller en person som normalt är självförsörjande ska bedömning göras

⁶ [Antalet vräkningar ökar – fler barn berörs | Kronofogden](#)

om återkrav är tillämpligt (33 kap. 2 § SoL). Syftet med biståndet ska bland annat vara att stärka den enskildes möjligheter att leva ett självständigt liv och kunna försörja sig själv ⁷.

I ansökan om bistånd till hyresskulder till socialtjänsten görs en utredning om sökanden är berättigad till ekonomiskt bistånd enligt 12 kap. 1 § SoL. Diagram 1 redovisar beviljat ekonomiskt bistånd till hyresskulder av socialtjänsten i Gävle, för perioden 2020 – 2025 (jan-nov).

Diagram 1. Beviljat ekonomiskt bistånd till hyresskulder. Socialtjänsten Gävle. Period: 2020 – 2025 (jan-nov). Tkr. Källa: Power BI.

Utbetalt ekonomiskt bistånd av socialtjänsten till hyresskulder har minskat under perioden. Mellan 2020 och 2024 har kostnaderna för ekonomiskt bistånd till hyresskulder minskat med 40 % (diagram 1).

Utbetalt ekonomiskt bistånd för hyresskulder av socialtjänsten i Gävle har minskat över en längre tid. Som exempel, under perioden 2013 – 2016 minskade kostnaderna för ekonomiskt bistånd till hyresskulder med närmare 40 %. Samt att antalet hushåll som ansökte och beviljades bistånd till hyresskulder minskade med 40 % ⁸.

Socialtjänstens boendeinsatser – Gävle kommun ⁹

Reglerna i Socialtjänstlagen innebär att var och en i första hand är skyldig att försörja sig själv och sin familj inom ramen för sin förmåga, i detta ingår också ansvar för att ordna bostad. För vissa grupper har kommunen ett särskilt ansvar att tillhandahålla boenden (se avsnitt Avgränsning). Utöver det kan socialtjänsten kan bistå med olika former av akuta och mer långsiktiga boendelösningar utifrån individuella behov och efter biståndsbedömning enligt SoL.

Socialtjänstens boendeinsatser, efter biståndsbedömning, omfattar; bostadssociala lägenheter (övergångslägenhet, övergångslägenhet kopplat till Bostad först), försökslägenhet,

⁷ Riktlinjer Försörjningsstöd. Valfärd Gävle. Canea

⁸ Utvärdering projekt Bo Kvar. (2016). Åsbrink, P. Socialtjänst Gävle

⁹ Boendeplan – för sociala ändamål 2026 – 2030 med utblick mot 2035. Socialnämnden

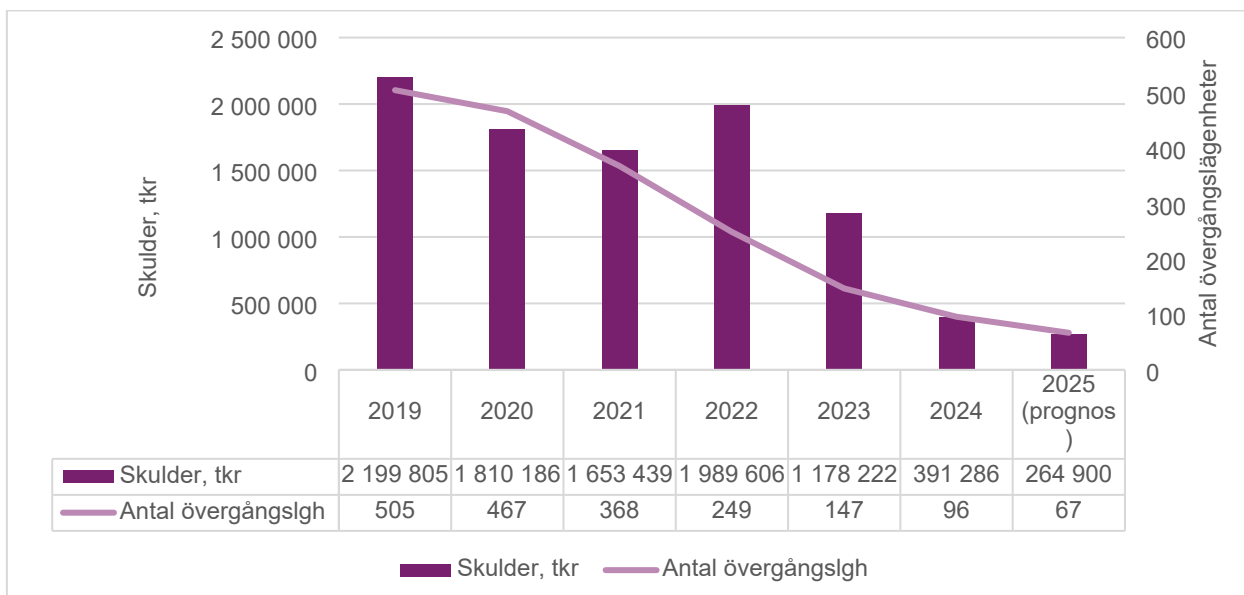
jourlägenhet, stödboende, tillsynsboende (Stallgatan), Björkegrenska (akutboende), Skyddat boende (externa tjänsteköp) och Härbärke Hela människan (RIA) (ej bistånd).

Lägenheter

Övergångslägenhet

Övergångslägenheter kallas de lägenheter, där kommunen är *förstahandshyresgäst* och som kommunen upplåter vidare genom *andrahandshyresavtal*. Dessa lägenheter upplåtes till de som har rätt till bistånd i form av en bostad enligt 11 kap. 1 § SoL, människor som är helt bostadslösa och har speciella svårigheter.

Diagram 2. Övergångslägenheter och skulder. Socialtjänsten Gävle. 2019 – 2025 (jan-nov).¹⁰

Antal övergångslägenheter per år har under perioden minskat, från 505 (2019) till 96 (2024). Skulder på övergångslägenheter har minskat kraftigt över tid, i jämförelse mellan 2019 och 2024 har kostnaderna minskat med 1,8 mkr, eller 82 %¹¹ (diagram 2).

Skulder med koppling till övergångslägenhet handlar vanligtvis om obetalda hyror från den person som lägenheten upplåts till och/eller saneringskostnader efter utflytt. Genom att socialtjänsten är förstahandshyresgäst faller betalningsansvaret på socialtjänsten, i de fall den enskilde inte reglerar skulden.

Efter 18 månader ställs frågan till fastighetsägare om godkännande att personen får ett eget förhandsavtal, dvs. att ett övergångsavtal övergår till eget hyreavtal för den enskild.

Tabell 4. Antal omvandlade övergångsavtal till hyresavtal för enskild. (10)

	2022	2023	2024	2025 (jan-sept.)	Medel 2022 - 2024
Antal hyresavtal	78	72	51	32	67

¹⁰ Verksamhetsdata. Utredningsenhet Boende.

¹¹ Under 2022 och 2023 dominerade främst flytt- och saneringskostnader.

Under perioden 2022 – 2024 har i genomsnitt har 67 övergångsavtal per år omvandlats och övergått till hyresavtal för enskild (tabell 4).

Antalet övergångslägenheter har under de senaste åren minskat till följd av att långvariga övergångsavtal omvandlats till egna hyresavtal, samt ett reducerat antal gynnande beslut.

Socialnämnden har övergångslägenheter både hos privata hyresvärdar (HSB, Heimstaden, Svea fastigheter, Balder) samt hos Gavlegårdarna.

Socialnämnden har samverkansavtal med Gavlegårdarna, men för dom privata hyresvärdarna föreligger inget samverkansavtal med socialnämnden.

I boendeplanen bedöms övergångslägenheterna att minska, arbetet framåt kommer att inriktas mot andra former av övergångslägenheter – Bostad Först och försökslägenheter.

Övergångslägenhet – Bostad Först

Målgruppen för Bostad Först är människor med en mångårig eller upprepade missbruks- och hemlöshetsproblematik, psykosocial problematik samt en svag anknytning på arbets- och bostadsmarknaden. Bostad Först kräver ingen behandling, men personerna erbjuds stöd från boendevägledare. Kravet är att personen inte har ett stort omvårdnadsbehov samt ska kunna sköta ett eget boende.

Övergångslägenhet inom Bostad Först upplåtes till de som har rätt till bistånd i form av en bostad enligt 11 § kap. 1 § SoL och realiserar genom ett tidsbestämt övergångskontrakt med en månad och rätt till förlängning med en månad. Personens *hyresvärd* är kommunen. Maximala boendetiden är 23 månader, som kan förlängas under förutsättning att det finns ett godkännande från hyresnämnden. Målet är att personen ska ta över hyresavtalet, vilket avgörs av fastighetsägaren.

Hittills har 4 personer fått erbjudande om bostad genom Bostad först (augusti 2025). Målet för 2025 är fem personer. Enligt boendeplanen bör Bostad Först utvärderas vad gäller framtida behov. Projektet löper även under hela 2026 med stöd av statsbidrag.

Försökslägenhet

En försökslägenhet är en tillfällig bostad som hyrs ut enligt *andrahandavtal* till personer med sociala svårigheter som befinner sig i ett *utslussningsskede*, ett tidsbegränsat biståndsbeslut och tidsbegränsat hyresavtal. Lägenheterna tillhandahålls av Gavlegårdarna från deras ordinarie bostadsbestånd.

Kontraktet gäller en vecka åt gången, avtalet förlängs vecka för vecka. Maxtid för boende i försökslägenhet är 23 månader och ger ingen rätt till besittningskydd (eftersom hyresperioden är kortare än två år).

Försökslägenheterna hyrs ut fullt möblerade. Efter att hyresperioden upphört finns ingen möjlighet för den enskilde att överta kontraktet på lägenheten.

Hyresvärden är kommunen och ansvarar för hyresförhållandet. Socialnämnden disponerar 11 försökslägenheter.

Enligt boendeplanen bedöms det finnas ett ökat behov av försökslägenheter åren framöver. Dialog förs med andra hyresvärdar för att utöka beståndet. Ett problem är att personer med

skulder till Gavlegårdarna inte har möjlighet att flytta in i en försökslägenhet och socialnämnden har ingen annan hyresvärd som kan bidra med lägenheter.

Jourlägenhet

Kommunen står som *hyresgäst* för jourlägenheter som ligger utspridda över kommunen. Socialnämnden har under 2025 tillgång till 23 jourlägenheter. Socialnämnden ansvarar för utrustningen i jourlägenheter. Ingen kostnad/egenavgift utgår för den enskilde.

Utredningsenhet Boende har 1 jourlägenhet.

Enheten för Vård i nära relationer (EVIN) har 10 lägenheter till sitt förfogande.

Utredningsenhet Vuxen nyttjar 12 jourlägenhet.

Behovet har ökat det senaste året för Utredningsenhet Vuxen som ökat sitt behov med 9 lägenheter på grund av hemtagningsärenden från HVB. Prognosen framåt tyder dock på att behovet täcks med nuvarande antalet jourlägenheter men det är viktigt att det vid förändrat behov finns möjlighet att skala upp antalet lägenheter.

Socialtjänstens boenden i egen regi

Stödboende för vuxna med missbruksproblematik. Hemsta, Nova

Stödboende för vuxna med missbruksproblematik (skadligt bruk och beroende), tillhandahålls i egen regi genom Hemsta (män) med 23 platser och Nova (kvinnor) med 10 platser, för män och kvinnor från 21 år. Placering på stödboende är ett biståndsbeslut enligt SoL, utreds och beviljas av Utredningsenhet Vuxen.

Stödboendet har krav på nykter- och drogfrihet, målet är att bryta missbruket, destruktiva livsmönster och möjliggöra annan vård eller behandling. Stödboende fungerar även som utslussning från annan heldygnsvård. Individens vårdbehov styr placeringstiden, anskaffning av eget boende, tillgodose annan vård, genomförande av utredning eller insättning av mediciner.

Det är en konstant kö till platserna på Hemsta och Nova. Under 2024 – 2025 har den genomsnittliga beläggningsgraden varit 96 % på Hemsta och 91 % på Nova ¹².

På Hemsta har i snitt minst 80 % av de inskrivna saknat annan boendelösning, medan siffran är omkring 60 % på Nova.

Behovet av stödboende är till stor del kopplat till bostadslöshet. Externa placeringar (HVB, externa stödboende) riskerar att bli längre då det råder väntetid för insatser på hemmaplan. Utökningen av jourlägenheter har möjliggjort snabbare utslussning från externa placeringar.

Tillsynsboende (Stallgatan)

Tillsynsboende är en behovsprövad boendeform enligt socialtjänstlagen och är ett stadigvarande boendalternativ. Boendet ligger på Stallgatan och är ett högtoleransboende som vänder sig till personer med pågående drogproblematik och samsjuklighet.

Stallgatan har 27 mindre lägenheter med kökvrå och hygienrum, samt 8 rum med egna hygienrum. Stallgatan har även 3 jourlägenheter. Flera av de boende har försörjningsstöd och

¹² Power BI – Myndighet. Valfärd Gävle.

vissa har även matabonnemang. Det finns inget omvårdnads-/HSL ansvar, vid behov kan hemtjänstinsatser aktualiseras. Utredning Vuxen utreder och placerar på boendet.

En översyn av Stallgatan har planerats, där nuvarande utformning och inriktning ska ses över. Stallgatan är ständigt fullbelagt.

Björkegrenska (akutboende)

Björkegrenska är ett boende i egen regi som beviljas i första hand till hemlösa barnfamiljer utan tilldelning av kontrakt. Boendet kan beviljas i en akutsituation, men även i en icke akut situation. På boendet finns totalt 40 rum med dusch och toalett, med ett gemensamt kök på varje våning. Boendet är ett kollektivt boende utan vård eller behandling, men med stödjande insatser för att familjer aktivt ska söka eget boende. Även enskilda vuxna kan nu få tillgång till boende på Björkegrenska, efter utredning och bedömning. Utredningsenhet Boende beviljar plats på akutboendet. Boendet fungerar även som boende för nyanlända. För närvarande finns dock inga stora flyktingströmmar till Sverige.

Årliga kostnader socialtjänstens boende i egen regi

Nedan redovisas budgeterade kostnader 2025, för socialtjänstens boenden i egen regi.

Tabell 5. Budget. 2025. Boenden i egen regi. Mkr. ¹³

	Nova	Hemsta	Stallgatan	Björkegrenska	Totalt
Budget*	4 579	9 610	8 215	4 506	26 910
Hyreskostnad	1 241	3 206	4 216	5 876	14 539
Totalt	5 820	12 816	12 431	10 382	41 449

* Verksamhetens kostnad, inkl. personalkostnader

Totala kostnader för socialtjänstens boenden i egen regi under 2025, är 41,4 mkr. Varav en total hyreskostnad på 14,5 mkr (tabell 5).

Externa tjänsteköp av boendeplatser i skyddat boende

Ett skyddat boende tillhandahåller platser för personer som behöver insatser i form av skydd mot hot, våld eller andra övergrepp. Enligt socialtjänstlagen har socialnämnden det yttersta ansvaret att tillförsäkra personer som utsatts för brott stöd och hjälp. Det finns ett ramavtal för köp av platser i skyddat boende för vuxna, ungdomar samt vuxna med medföljande barn. EVIN (enheten för våld i nära relationer) och Utredningsenhet Vuxen utreder och placerar på skyddade boenden. Gävle har även ingått avtal med två kommuner om att ömsesidigt erbjuda bostad i respektive kommuner.

Tabell 6. Externt tjänsteköp. Skyddade boenden. Antal dygn person. Mkr (13).

	2022	2023	2024	2025 (jan-nov)	Medel 2022–2024
Kostnader, mkr	30,2	29,0	15,7	18,1	25,0
Antal dygn per person	165	174	138	149	159 dygn

¹³ Ekonomiavdelning, Valfärd Gävle.

Kostnaden för externa tjänsteköp i skyddat boende har under 2025 (t.o.m. nov.) varit 18 mkr, med en månatlig kostnad på 2,3 mkr, och genomsnittlig vistelsetid 149 dygn per person. För perioden 2022 – 2024 noteras en genomsnittlig kostnad för externa tjänsteköp på 25 mkr per år och en genomsnittlig vistelsetid på 159 dygn/person (tabell 6).

Hittills under 2025 har i genomsnitt 39 personer per månad vistats på ett skyddat boende. I jämförelse med 2024, då i genomsnitt 30 personer per månad vistades på ett skyddat boende, noteras en viss ökning (12).

Härbärge, Idéburet offentligt partnerskap (RIA).

Organisationen Hela människan har sedan tidigare en IOP (Idéburet offentligt partnerskap) för dagverksamhet för personer i hemlöshet. För perioden 2023–2026 utvecklas även IOPn till att ingå tillgång till Härbärge med 15 fasta sovplatser (har utökats tillfälligt från 15 till 25 platser, utökningen utvärderas under 2026), samt tre lägenheter och ett jourrum.

Välfärd Gävle har sedan ett par år ett avtal med ”Hela människan” att driva härbärge, för en kostnad på 6,3 mkr, för 2026.

Riktlinjer för bostadsförsörjning. Gävle kommun¹⁴

Enligt lagen om kommunernas bostadsförsörjningsansvar (2000:1383) ska Sveriges kommuner genom riktlinjer planera för sin bostadsförsörjning, utifrån marknadens förutsättningar, demografiska förhållanden och de bostadsbehov som inte tillgodoses på den lokala bostadsmarknaden. Riktlinjerna antas av kommunfullmäktige under varje mandatperiod.

Gävle kommuns riktlinjer för bostadsförsörjning är indelade i tre delar: (1) Riktlinjer för bostadsförsörjning. (2) Handlingsplan för bostadsförsörjning samt (3) Bostadsförsörjningsanalys.

Riktlinjer för bostadsförsörjning är huvuddokumentet och redogör för kommunens mål för bostadsbyggande samt mål för bostadsförsörjning. *Handlingsplan för bostadsförsörjning* utgörs av en handlingsplan där aktiviteter samt mål för bostadsförsörjningen redogörs, vilka antas av kommunstyrelsen. *Bostadsförsörjningsanalys* består av flera rapporter och analyser om bostadsmarknaden, som ska ligga till grund för kommunens riktlinjer för bostadsförsörjning, som antas av kommunstyrelsen.

Riktlinjer för bostadsförsörjning har ett mål (av 5) som mer specifikt berör social bostadspolitik i kommunen:

Mål 3. ”Gävle kommun ska ha goda förutsättningar för dem som strukturellt står utanför bostadsmarknaden”: (1) ”Gävle kommun ska ha en aktuell nulägesanalys och verka för en bostadsplanering som tillgodoser bostadsbehov för olika grupper, samt för dem med särskilda behov enligt Boverkets föreskrifter”. (2) ”Gävle kommun ska ha en god social bostadspolitik som är förankrad med boendeplanerna”.

¹⁴ Del 1: Riktlinjer för bostadsförsörjning 2024. Del 2: Handlingsplan för bostadsförsörjning 2024. 22KS411. Gävle kommun.

Handlingsplanen (2024), tas fram en gång per mandatperiod, är en operativ handlingsplan med konkreta aktiviteter för bostadsförsörjningen i Gävle kommun. *Avdelningen för övergripande planering* har i uppdrag att följa upp handlingsplanen.

Planen innehåller två (av 13) konkreta aktiviteter som berör socialtjänstens verksamhet:

-”Utveckla en strategi mot hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden, samt följa upp arbetet med konceptet Bostad först”.

-”Implementera resultatet från boendeplaner i arbetet med bostadsförsörjningen”.

Riktlinjerna fastställer vidare socialtjänstens lagstadgade skyldighet att ordna boende för vissa målgrupper och socialtjänstens särskilda ansvar för våldsutsatta med hänvisning till 13 kap. 1 § SoL och Socialstyrelsens föreskrifter för våld i nära relationer (SOSFS 2014:4). Samt socialtjänstens ansvar att via bistånd erbjuda kort- och långsiktiga boendelösningar till andra socialt utsatta målgrupper i kommunen.

Vems ansvar?

Regeringen Andersson (S) initierade en utredning 2020 med uppdrag att analysera och överväga åtgärder som tydliggör uppgiftsfördelningen inom bostadspolitiken. Det övergripande syftet med utredningen var att skapa förutsättningar för en socialt hållbar bostadsförsörjning och lyfta behovet av bostadspolitiskt fokus mellan socialtjänstens arbete och den ordinarie bostadsmarknaden.

Utredningen föreslog bl.a. en ny bostadsförsörjningslag som betonade det gemensamma ansvaret för ett åtgärdsinriktat och ett målfokuserat arbete, i syfte att förtydliga det gemensamma ansvaret för stat och kommun för att bedriva en effektiv bostadspolitik. Utredningen lyfter vidare hänsyn till barns behov av trygghet och kontinuitet, där föreslås att statliga hyresgarantier ska ges till barnfamiljer som har behov av det för att erhålla en permanent bostad.

De kommunala bostadsförmedlingarna har en förmåga att tillsammans med fastighetsägare underlätta för vissa grupper att ta sig in på bostadsmarknaden, utredningen föreslår därför att bostadsförmedlingar får tydligare förutsättningar att kunna tillämpa reservationer och större utrymme för förturer. Utredningen föreslog även en breddning av kommunens arbete genom kommunala handlingsplaner för bostadsförsörjning med lokala mål ¹⁵.

Regeringen Kristersson (M) har gått vidare med tre av utredningens åtta åtgärdsförslag (bl.a. beslut om kommunala handlingsplaner för bostadsförsörjning). Samtliga åtgärdsförslag berör endast den kommunala nivåns åtagande och inga på den statliga nivån (se Lindeman).

En avhandling har studerat hur företrädare på kommunal respektive statlig nivå beskriver bostadsförsörjningsproblemet. Enligt regeringsformen 1 kap. 2§ som antogs 1974 ska det allmänna, dvs stat, kommuner, regioner och de kommunala bostadsbolagen, trygga den enskildes rätt till bostad. Trots det finns det en betydande och sannolikt växande grupp av människor som saknar ekonomiska resurser att etablera sig på bostadsmarknaden. Studien

¹⁵ SOU 2022:14. *Sänk tröskel till en god bostad*. Bostadsdepartementet.

visar på låsningen mellan stat och kommun i fråga om vem som ska bära det ekonomiska ansvaret för ekonomiskt resurssvaga. Där kommunen har förskjutit ansvaret till individen samt hur kommun och staten skickar ansvaret mellan sig i en cirkelrörelse, en s.k. ”cirkulär ansvarsförflyttning”.

Avhandlingen pekar på att socialtjänsten i många kommuner under de senaste decennierna har kompenserat för situationen och beviljat bistånd till boende för att hjälpa resurssvaga hushåll in på bostadsmarknaden. Men att många kommuner under de senaste åren blivit mer restriktiva i sina biståndsbedömningar och att socialtjänsten därmed inte i samma utsträckning kan benämnas som en kompenserade kraft. Detta görs oftast genom hänvisning till socialtjänstlagen och ”rättspraxis”. ”Förtydligandet innebär en insnävning av socialtjänstens ansvarsområde”.

Bostadsförsörjningen betraktas som ett delat ansvar både mellan offentliga och privata aktörer men även mellan olika kommunala förvaltningar. För att lyckas med den delade uppgiften betonas samverkan men inget närmare skrivs om vem som ska göra vad eller var ansvarsgränserna mellan de olika kommunala förvaltningarna går.

Avhandlingen synliggör lokalpolitikernas möjlighet att skapa förutsättningar för ekonomiskt resurssvaga individer och hushåll att etablera sig på bostadsmarknaden. Men att lokalpolitikernas möjlighet att agera präglas av marknadsekonomiska spelregler och resursbegränsningar. ”Det innebär att det alltid finns en konkurrens mellan olika sektorer om hur ekonomiska resurser ska fördelas”¹⁶.

I en nyligen publicerad forskningsstudie avhandlas våldsutsattas tillgång till stadigvarande bostad, en studie som har genomförts på uppdrag av Länsstyrelsen Gävleborg. I en jämförelse mellan kommuner i Gävleborg föreligger det skillnader i hur ansökningar om stadigvarande boende från våldsutsatta hanteras. I vissa kommuner beviljas en stor andel av ansökningarna medan andra i högre grad avslår, skillnader som väcker frågor om likvärdighet i bedömningarna. Barns rättigheter riskerar att försvagas när boendefrågan hanteras som en tillfällig insats för tak över huvudet. Vägen för våldsutsatta, från skydd till varaktig trygghet, ”tenderar att brytas av juridiska, organisatoriska, strukturella hinder samt förhållningssätt till våldsutsattas behov”. Studien rekommenderar att våldsutsattas behov av stadigvarande boende bör ingå i kommunala strategier och handlingsplaner för bostadsförsörjning¹⁷.

¹⁶ Lindeman, L. (2025). *Vems ansvar? Förhandlingsspelet mellan stat och kommun*. Avhandling. Malmö univ.

¹⁷ Waller Skoog, S. m.fl. (2025). *En egen plats*. Nationellt centrum för Kvinnofrid. Uppsala universitet.

Del 2. Bedömning

Följande avsnitt innehåller en sammanställning av intervjuer med berörda parter, inom och utom socialtjänsten (respondenter bilaga 1, intervjumall bilaga 2).

Målgrupper som riskerar, eller befinner sig i hemlöshet

En vanligt förekommande målgrupp inom socialtjänsten är personer med en beroendeproblematik, inte så sällan i kombination med psykisk sjukdom, diagnostiserad eller befarad (odiagnostiserad). Personerna har ofta svårt att hantera ett eget boende men fungerar bra på socialtjänstens boenden, där det finns struktur och en lugnare tillvaro.

Personer med samsjuklighet¹⁸ är en utsatt målgrupp, i många fall bedömer socialtjänsten att personer kan ”kvala” in för insatser (boende eller boendestöd) inom socialpsykiatri men där insatsen oftast inte blir av pga. att personen själv måste ansöka om stöd, vilket ofta inte sker. Målgrupper med störst risk för akut hemlöshet är personer med samsjuklighet och som under lång tid har varit utanför den ordinarie bostadsmarknaden, oftast är då ett tillsynsboende eller härbärge den enda kvarvarande boendelösningen. Många av personerna har tidigare varit aktuella för flertalet beroendebehandlingar inom socialtjänsten.

En målgrupp är våldsutsatta kvinnor som är tvungna att flytta pga. våld och hot från partner. Där kvinnan har försörjningsproblem och det föreligger tidigare hyresskulder vilket diskvalificerar till eget hyresavtal. Ett stadigvarande boende ses som en förutsättning för kvinnan att kunna bygga upp en trygg egen tillvaro.

En utsatt målgrupp är ensamstående kvinnor med minderåriga barn där tidigare hyresskulder diskvalificerar till ett eget hyresavtal inom allmännyttan. Den enda möjligheten till ett stadigvarande boende är att söka bostad hos privata hyresvärdar, som i undantagsfall kan godta tidigare hyresskulder, eller i form av osäkra boendelösningar via andrahandskontrakt. Utifrån ett barnperspektiv kan otrygga boendelösningar ge framtida negativa konsekvenser för barns trygghet, skolgång och hälsa.

En förhållandevis ny målgrupp är personer som hänvisas från kriminalvården till socialtjänstens boenden, hänvisningen upplevs som oplanerad och försätter boendet i svårigheter pga. bristande kunskap och resurser att kunna möta upp målgruppens behov.

Socialtjänsten har överlag en god kunskap om olika målgruppers behov tack vare en systematisk uppföljning (individbaserad systematisk uppföljning) av de målgrupper som socialtjänsten möter¹⁹, vilket underlättar planeringen av nya boendeinsatser och annan verksamhetsutveckling. Däremot ser verksamheten behov av löpande kompetensutveckling kring drogutvecklingen (nya typer av droger på marknaden).

¹⁸ Två eller flera samtida sjukdomsdiagnoser, skadligt bruk/beroende samt psykiatrisk diagnos.

¹⁹ Utveckling av verktyg som Power BI har bidragit till denna utveckling.

Intern och externa samverkan

För flera av socialtjänstens boendeinsatser är handläggningen organisatoriskt uppdelat, där en enhet beslutar om stöd- och behandlingsinsatser och en annan enhet har ansvaret för boendeinsatser. En inte helt ovanlig process är att boendeinsats blir aktualiserad efter en vård- och behandlingsinsats. Uppdelningen av ansvar och befogenheter kring boendeinsatser mellan

enheter upplevs leda till skilda bedömningsgrunder utifrån Socialtjänstlagen (SoL). Bedömningskriterier om bistånd till boendeinsatser, utifrån rättspraxis om den enskildes *ansvar* att ordna boende kontra den enskildes *rätt* till insatser för sina personliga behov (11 kap. SoL), är ett återkommande diskussionsämne i organisationen. Skilda synsätt och bedömningsgrunder som upplevs leda till otydlighet i organisationen rörande socialtjänstens yttersta ansvar.

Inom socialtjänstens boendeenhet finns kompetens samlad kring bostadsmarknaden, boendeinsatser, skuldhantering och hyreslagen. Enhetens kompetens används också av verksamheterna i olika utbildningsinsatser. Under ett par år har boendeenheten aktivt arbetat med att omvandla övergångsavtal till hyresavtal, en positiv utveckling som har gett enskilda rätten att i större utsträckning bestämma över sitt eget liv, sina val och sin vardag.

Samverkan mellan socialtjänsten och allmännyttan är reglerat i samverkansavtal. På verksamhetsnivå inom socialtjänsten och allmännyttan föreligger emellanåt olika syn på bedömnings-kriterier för boendeinsatser samt särlösningar i hyresavtal för socialt utsatta målgrupper. Detta väcker frågor om att se över den strategiska bostadsförsörjningen för socialt utsatta målgrupper i Gävle, vilket bl.a. innefattar översyn av socialtjänstens och allmännyttans uppdrag.

Samverkan mellan socialtjänsten och privata hyresvärdar är inte reglerat i samverkansavtal, förutom för en privat hyresvärd som samverkar kring Bostad Först. Frånvaron av avtal mellan parter gör det problematiskt att bygga upp en relation och tydlighet i den bostadssociala inriktningen på den privata hyresmarknaden.

Kvalitén på samverkan med regionen kring personer med samsjuklighet skiftar, beroende på vilken enhet inom Regionen som socialtjänsten kommer i kontakt med. Regionens psykiatri synes vara arbetsbelastad, vilket i många fall förhindrar en mer strukturerad samverkan.

SPOT (Specialistpsykiatriska omvårdnadsteam) är ett mobilt omvårdnadsteam organiserad under psykiatriska akutmottagningen. Teamet arbetar med patienter som är inskrivna inom psykiatri och den psykiatriska öppenvården, varav hälften har en samsjuklighet. SPOT aktualiseras när insatser inom den öppna psykiatri inte är tillräckliga utifrån den enskildes behov. Uppdraget är brett, alltifrån justering av medicin, hjälp i kontakter med myndigheter till stöd i akuta psykiatriska tillstånd. Teamet har en löpande kontakt med patienter som är aktuella för insatser inom socialtjänsten, främst boendeinsatser på socialtjänstens boenden. Sårbara målgrupper i hemlöshet som SPOT möter är samsjuka med allvarliga psykiatriska tillstånd samt unga vuxna. Mest bekymmersamt är gruppen unga kvinnor som utnyttjas i utbyte mot ett tillfälligt boende. Intentionerna i samssjuklighetsreformen kommer att ställa krav på kommun och region att bygga upp en strukturerad samverkan kring enskilda

brukare/patienter. Inom ramen för Bostad Först kan det finnas utrymme för en närmare samverkan mellan socialtjänsten och psykiatrin, främst i gemensamma stödinsatser i boende.

Utveckling av bostadssociala insatser

Socialtjänsten anser att man idag besitter en variation av boendeformer och boendeinsatser för socialt utsatta målgrupper. Om den är fullt tillräcklig kan inte besvaras i detta läge. En fördjupning behöver göras av behov och förutsättningar hos brukare som har svårigheter att tillgodogöra sig nuvarande kort- och långsiktiga boendelösningar. Samt vad verksamheten kan göra annorlunda för att möta de behoven. Huvudinriktningen framåt är mer stadigvarande boendelösningar i samverkan med bostadsmarknaden samt insatser för att möjliggöra att brukarna klarar sådant boende.

Socialtjänsten ser behov av att utveckla stödpersonalens kompetens, såsom vägledare, förändringsledare, handledare, personal på socialtjänstens egna boenden m.m. Stödet mot den enskilde bör i högre grad inriktas mot ökad självständighet och delaktighet, dvs. att kunna sköta sin privatekonomi, skuldhantering, stöd i kontakter med myndigheter, att söka bostad, självförsörjning eller andra insatser som stärker den enskildes position på bostadsmarknaden.

Boendeformen Björkegrenska (akutboendet) fyller sin funktion för målgrupper i tillfällig bostadslöshet. Boendeformen har även utvecklats till att möta andra målgrupper. Brukare har möjlighet att erhålla råd och stöd via handledare, t.ex. att söka bostad eller stöd utifrån sin ekonomiska situation. Socialtjänsten bör utveckla och resurssätta akutboendet till ett tydligare boendealternativ på vägen mot stadigvarande boendelösningar.

Ett vräkningsförebyggande arbete, i syfte att motverka hemlöshet, bedrivs idag i samverkan mellan socialtjänsten och allmännyttan via verksamheten Bo Kvar. Metoden går ut på att tidigt identifiera riskgrupper, erbjuda stöd som budget- och skuldrådgivning, samt samverka med hyresvärdar för att hjälpa personer och familjer med skulder att behålla sin bostad. En förebyggande metod som har visat sig vara effektiv och som borde utvecklas och utökas.

Inom försörjningsstödverksamheten finns ambitioner att förstärka det vräkningsförebyggande arbetet, men resurser saknas idag att utveckla ett mer strukturerat arbete mot bakgrund av mängden inkomna underrättelser om hyresskulder per månad (mellan 50 – 100 per månad). Trenden är att hyresvärdarna i ett tidigt skede skickar ut underrättelser om obetald hyra vilket kräver en snabb hantering för att undvika igångsättning av en avhysningsprocess. Verksamheten behöver även öka kunskapen om hyreslagen och hyresskulder, i syfte att förbättra

informationen till brukare om konsekvenser vid obetalda hyror kopplat till besittningsrätten.

Nya regler kring aktivitetskrav²⁰ för försörjningsstöd, som föreslås att träda i kraft den 1 juli 2026, kommer att öka kraven för rätt till försörjningsstöd. Försörjningsstödsverksamheten befarar att vissa målgrupper kommer att ha svårigheter att följa aktivitetskraven, vilket innebär ett ökat antal avslag på ansökningar om försörjningsstöd för uppehälle och boende. Hur detta kommer att påverka antalet som blir av med sin bostad vet vi först när aktivitetskraven har införts och verkat över tid.

Den bristande genomströmningen på socialtjänstens boenden är ett återkommande problem, många blir kvar på boendet pga. bostadslöshet och utredningsenheter kan tvingas att ordna

²⁰ [Nästa steg för att införa bidragsreformen – beslut om aktivitetskrav och bidragstak - Regeringen.se](#)

utslussningslägenheter för att undvika förlängning av externa placeringar. Det föreligger behov av översyn av socialtjänstens boenden, i syfte att se över genomströmningen och verksamhetens innehåll såsom arbetssätt och metoder utifrån brukarnas skiftande behov.

Försöksverksamheten Bostad Först vänder sig till en målgrupp som vanligtvis står långt ifrån den ordinarie bostadsmarknaden, där upprättade samverkansavtal med hyresvärdar tillåter vissa undantag från hyresreglerna och då framför allt gällande tidigare hyresskulder. En utveckling av Bostad Först kommer att kräva en utökning av socialtjänstens stöd i boendet för enskilda. Ett strukturerat stöd kan även komma att underlätta för socialtjänsten att få tillgång till fler lägenheter från allmännyttan och dom privata hyresvärdarnas bostadsbestånd.

Samsjuklighetsutredningen²¹ förslag att all behandling av skadligt bruk/beroende ska flyttas till regionernas hälso- och sjukvård innebär att socialtjänsten ska smala av sin inriktning mot sociala stödfunktioner (boende, sysselsättning). Utredningens förslag kommer att förändra socialtjänstens uppdrag för personer med skadligt bruk/beroende. Det positiva är att skadligt bruk/beroende underställs tydligare diagnoskriterier, vilket medför en likvärdig behandling.

Farhågorna är att socialtjänsten kommer att dräneras på resurser i skatteväxling samt oklarheter kring ansvar och befogenheter mellan huvudmän kring målgruppen med skadligt bruk och beroende.

Strategisk bostadsförsörjning. Gävle kommun

Enligt lagen om kommunernas bostadsförsörjningsansvar ska Sveriges kommuner genom riktlinjer, med tillhörande handlingsplan, planera för sin bostadsförsörjning. Sedan riktlinjer för bostadsförsörjning antogs har en arbetsgrupp arbetat med uppföljning och genomförande av aktiviteterna i handlingsplanen, efter beslut av kommunstyrelsen (22KS411). Men arbetet har haft och står fortfarande inför flera utmaningar. En svårighet är att bryta ned ansvariga sektorer till konkreta avdelningar som faktiskt ska genomföra aktiviteten. Många vill vara med men få känner ansvar. En annan svårighet handlar om interna processer där kommunens boendeplaner, fastighetsstrategier och utbyggnadsplan behöver synkas med det strategiska bostadsförsörjningsarbetet. Avsaknaden av en strategisk styrgrupp för arbetet med bostadsförsörjning leder till att arbetsgruppen inte får styrning, prioritering eller kan förankra sina insatser. Avsaknaden av styrgrupp tenderar att orsaka att arbetet med att genomföra och följa upp aktiviteterna i handlingsplanen inte blir efterfrågat eller prioriterat på chefsnivå. Notera att bildandet av en styrgrupp är en aktivitet i handlingsplanen för bostadsförsörjning 2024 (22KS411). En strategisk styrgrupp för bostadsförsörjning, bestående av representanter från kommunens sektorer och kommunalt bostadsbolag, skulle kunna underlätta implementeringen i verksamheten och leda till en högre måluppfyllelse av handlingsplanen.

I Gävle kommun föreligger ett prioriterat arbete kring ”En kommun fri från våld”, ett arbete som leds av en styrgrupp bestående av representanter från kommunkoncernen²². Det finns önskemål att riktlinjer och handlingsplan för bostadsförsörjning i högre grad tar hänsyn till social hållbarhet, dvs. ett större grepp kring bostadsförsörjningen för våldsutsatta samt andra

²¹ [Från delar till helhet - Regeringen.se](#) (proposition våren 2026)

²² [Programsmål: Trygghet – Gävle kommun](#)

socialt utsatta målgrupper. Det är inte osannolikt att Gavlegårdarnas ägardirektiv kring det sociala ansvaret kan komma att lyftas för diskussion.

Sektorsledningen Velfärd Gävle – den bostadssociala inriktningen

Enligt den nya Socialtjänstlagen (2025:400) har socialnämnden ett särskilt ansvar att medverka i samhällsplaneringen för att främja goda miljöer i kommunen där socialnämndens medverkan i samhällsplaneringen ska bygga på nämndens sociala erfarenheter. Några av bestämmelserna i socialtjänstlagen berör kommunernas ansvar för bostadsförsörjningen. Idag saknas det dock forum att driva strategiska frågor kring bostadsförsörjningen för socialt utsatta målgrupper ur ett kommunalt perspektiv.

Balansen i socialtjänstens riktlinjer för boendeinsatser, mellan den enskildes *ansvar* utifrån rättspraxis att ordna bostad kontra den enskildes *rätt* till boende, är inte helt okomplicerad. Det finns idag skillnader i bedömningar mellan och inom enheter av var gränserna går. Enskildas ansvar fransäger dock inte socialtjänsten ansvaret att i vissa situationer ge råd och stöd till enskilda att ordna sin boendesituation. I frågan om socialtjänstens ansvar för mer stadigvarande boendelösningar bör vissa målgrupper såsom barnfamiljer och våldsutsatta prioriteras.

Tidigare hyresskulder diskvalificerar ofta enskilda att få tillgång till bostäder inom allmännyttan. Socialtjänsten har överlag en restriktiv hållning till att bevilja ekonomiskt bistånd till hyresskulder, framför allt till enskilda vuxna. Det finns behov att se över socialtjänstens

riktlinjer rörande bistånd till hyresskulder. För vilka målgrupper och i vilka specifika situationer kan bistånd till hyresskulder ges?

Den framtida huvudinriktningen för socialtjänstens boendeinsatser bör vara mot mer stadigvarande boendelösningar i stället för kortsiktiga och tillfälliga boendelösningar. Bostad Först har öppnat möjligheten för socialtjänsten att ordna stadigvarande boenden för en utsatt målgrupp som vanligtvis står långt ifrån den ordinarie bostadsmarknaden.

En sammanhållen bostadsenhet inom socialtjänsten underlättar den strategiska bostadssociala inriktningen, dels internt inom kommunkoncernen och externt gentemot hyresvärdar och andra intressenter. Frågan om undantag inom socialtjänstens organisation där vissa boendeinsatser hanteras av andra enheter inom socialtjänsten bör dock utredas vidare.

Samsjuklighetsreformen kommer att innebära ett delat ansvar mellan kommun och region kring delar av målgruppen hemlösa. Upprättade kommunikationskanaler mellan kommun och region kommer att vara nödvändiga för att diskutera framtida samverkansformer kring målgruppen.

Del 3. Slutsatser och utvecklingsområden

Slutsatser

Bostadsförsörjningen i en kommun betraktas som ett delat ansvar både mellan offentliga och privata aktörer men även mellan olika kommunala förvaltningar. Det är dock ”lättare sagt än gjort” att upprätta gemensamma mål, otydligheten kring vem som ska göra vad eller var ansvarsgränserna går försvårar en gemensam övergripande planering. Svårigheten att fördela ansvar blir än mer uppenbar när bostadsförsörjningen rör resurssvaga grupper i samhället (vems ansvar, vem betalar?). Om då inte socialtjänsten upplevs som en kompenserande kraft så blir ”uppförsbacken än mer brantare”.

Socialtjänsten anser att man idag besitter en variation av boendeformer och boendeinsatser för socialt utsatta målgrupper. Ett utvecklingsområde är att se hur man med befintliga resurser kan förstärka nuvarande insatser och utförande, samt i ett nästa steg avgöra eventuella kvarvarande behov hos målgrupper av andra arbetssätt eller boendelösningar. Huvudinriktningen framåt är mer stadigvarande boendelösningar i samverkan med bostadsmarknaden, samt insatser för att möjliggöra att brukare klarar sådant boende.

Socialtjänstens boendeenhet besitter kompetens i boendefrågor samt kunskap om bostadsmarknaden i Gävle. En sammanhållen enhet för socialtjänstens boendeinsatser är också närmast en förutsättning för en långsiktig strategisk inriktning, internt och övergripande, kring den bostadssociala inriktningen i Gävle. En förflyttning av ansvar och befogenheter (omorganisering) rörande socialtjänstens boendeinsatser är således inte lösningen på de problem som framkommer i utredningen.

Signaler om skilda synsätt inom organisationen rörande socialtjänstens yttersta ansvar för boendeinsatser för utsatta målgrupper, bör tas på största allvar. Dessa otydligheter och skilda synsätt kan endast undanröjas genom ett internt strategiskt arbete.

Utvecklingsområden

Översyn av socialtjänstens riktlinjer för boendeinsatser. Det är förhållandevis vanligt att upprättade riktlinjer inom socialtjänsten tenderar att bli alltför övergripande och förenklade. Riktlinjerna för socialtjänstens boendeinsatser bör därför bli mer målgruppsanpassade, med speciell hänsyn till barnperspektivet.

Våldsutsattas behov är strategiskt prioriterat inom Gävle kommun genom sociala hållbarhetsprogram. Detta ställer krav på socialtjänsten att se över arbetet med boendeinsatser för våldsutsatta, med fokus på barnperspektivet och stadigvarande boendelösningar. Översynen bör innefatta socialtjänstens riktlinjer för boendeinsatser och samverkan med hyresvärdar samt andra intressenter kring målgruppen våldsutsatta.

Att utveckla det vräkningsförebyggande arbetet internt och externt. Ett vräkningsförebyggande arbete bedrivs idag i samverkan med allmännyttan, ett arbete som har visat sig vara effektivt och som borde utvecklas och utökas till fler aktörer på bostadsmarknaden i Gävle.

Det finns även behov av att utveckla det vräkningsförebyggande arbetet internt.

Se över och utveckla socialtjänstens stöd-och tillsynsboenden. a) Behov av att se över och utveckla arbetssätt och metoder rörande brukarnas skiftande behov. b) Den bristande genomströmningen i socialtjänstens boenden är ett återkommande problem. En problematik som bör lyftas inom ramen för en översyn av socialtjänstens boenden.

Samsjuklighetsreformen kommer att tydliggöra ansvar och befogenheter mellan kommun och region kring målgruppen samsjuka i hemlöshet. Mot bakgrund av reformens intentioner bör kommun och region skapa förutsättningar för framtida samverkansformer kring målgruppen.

Utredningen tydliggör frånvaron av styrning och implementering av kommunens riktlinjer och handlingsplaner kring bostadsförsörjningen i Gävle kommun. En problematik som bör lyftas och åtgärdas sektorsövergripande i kommunkoncernen.

BILAGA 1

Respondenter - intervjuer

Titel
Enhetschef, Boende, Socialpsykiatri. Valfärd Gävle
Enhetschef, Stöd i hemmet. Valfärd Gävle
Enhetschef, Utredningsenhet Boende. Myndighetskontoret. Valfärd Gävle
Enhetschef, Enheten för våld i nära relationer. Myndighetskontoret. Valfärd Gävle
Enhetschef, Utredningsenhet Vuxen. Myndighetskontoret. Valfärd Gävle
Enhetschef, Förebyggande och kompetens, ARBOS. Valfärd Gävle
Enhetschef, Förebyggande och kompetens, ARBOS. Valfärd Gävle
Verksamhetschef, Hela människan (RIA)
Gruppchef, Bosociala gruppen. Gavlegårdarna
Administrativ chef, Social hållbarhet. Administrativa avdelningen. Sektorledning. Gävle kommun.
Enhetschef, Social hållbarhet. Administrativa avdelningen. Gävle kommun.
Planeringsstrateg, Övergripande planering. Strategisk samhällsplanering. Gävle kommun.
Vårdenhetschef, Psykiatriska akutmottagningen. SPOT. Region Gävleborg.
Sjuksköterska, Psykiatriska akutmottagningen. SPOT. Region Gävleborg
Avdelningschef, Avdelning, individ, familj, arbete. Valfärd Gävle
Verksamhetschef, Avdelning, individ, familj, arbete. Vuxen. Valfärd Gävle

BILAGA 2

Intervjumall²³

- 1) Kan du kort beskriva den vanligaste målgruppen med en boendeproblematik som du kommer i kontakt med i din verksamhet? T.ex. kön, ålder, typ av problematik, tidigare/pågående insatser inom socialtjänsten (behandling, ek.bistånd) osv.
- 2) Upplever du att du har tillräcklig kunskap om de målgrupper, med en boendeproblematik, som du möter i din verksamhet, för att kunna utveckla ert arbete kring boendeinsatser? T.ex. sammanställda data i Power BI, annan verksamhetsstatistik, m.m.
- 3) Upplever du att du har bra verktyg för uppföljning av boendeinsatser inom ramen för din verksamhet?
- 4) Hur upplever du den interna samverkan kring målgruppen i organisationen?
 - Om du inte är nöjd med den interna samverkan, kan du kort beskriva vad som inte fungerar.
- 5) Hur upplever du samverkan med externa partners kring målgruppen? Ex. med hyresvärdar, regionen eller andra externa partners
 - Om du inte är nöjd med den externa samverkan, kan du kort beskriva vad som inte fungerar.
- 6) Om Socialtjänstens arbete med boendeinsatser för personer som riskerar, eller är hemlösa, i Gävle kommun:
 - Om du upplever brister med arbetet. Vilka ser du som dom största bristerna?
 - För att avhjälpa dessa brister. Vad behöver göras på kort sikt?
 - Vad behövs på längre sikt? T.ex. riktlinjer i sektorn i arbetet, en kommungemensam strategi på förvaltningsnivå?
 - Behöver politiska beslut fattas kring boendeinsatser för personer med boendeproblematik generellt i kommunen, både på kort och/eller lång sikt?
- 7) Samsjuklighetsutredningen kommer som proposition till våren 2026. Har du några tankar kring hur förslagen kommer att påverka socialtjänstens arbete med målgruppen?
- 8) Har du något du vill tillägga?

²³ I intervjuer med externa aktörer har intervjumallen anpassats utifrån respondentens ansvarsområde.